

ritmusos verseket kínál, hanem a gyermeki nyelven keresztül komolyabb kérdéseket is felvet: barátságról, hiányról, közösségről, sőt háborúról és kiszolgáltatottságról is képes szólni. Ez a kettősség – játék és áhítat, könnyedség és komolyság – emeli a kötetet a hagyományos gyermekverskötetek fölé.

Mindezek mellett azonban érdemes szót ejteni a hiányosságokról is. A bibliai hivatkozások – amelyek minden vers címében szerepelnek – sokszor rejtve maradnak a gyermek olvasó előtt. Bár a felnőtt számára ezek gazdagítják az értelmezést, a gyerekeknek magyarázat nélkül idegenül hathatnak. Hasonlóképpen, néhány szövegben érezhető némi aránytalanság: a súlyos társadalmi utalások (*A csúfolódók széke*) erős feszültséget hoznak, amelyet a játékos forma nem mindig tud kiegyensúlyozni. Előfordul, hogy a humor és a komolyság között éles a váltás, ami megtöri a kötet harmóniáját.

További kérdés, hogy a kötet miként találja meg közönségét. Bár nyelvi könnyedsége és ritmikája kifejezetten gyermekbarát, a bibliai kontextus és a felnőtteknek szóló rétegek miatt inkább családi vagy iskolai közös olvasásra alkalmas, mintsem önálló gyerek-olvasmányként. Ez persze nem feltétlenül hiányosság, inkább kettős természet: a kötet egyszerre akar lenni gyermekverseskönyv és felnőttek számára is jelentéssel bíró irodalmi kísérlet.

Összességében a *Napszellő, holdpaplan* olyan mű, amely bátran nyúl a gyerekirodalom hagyományaihoz, és új távlatokat nyit benne. Miklya Zsolt versei érzékenyen egyensúlyoznak játék és áhítat, humor és komolyság, gyermeki perspektíva és felnőtt értelmezés között. Ha nem is hibátlan, éppen többrétegűsége miatt válik jelentős kötet: nemcsak a gyermeki fantáziát szólítja meg, hanem a felnőtt olvasóban is felébreszti a benn rekedt gyermeket. Az olvasói számára ez a könyv egyszerre irodalmi kísérlet és közösségi élmény – olyan kötet, amelyet nemcsak olvasni, hanem mondani, énekelni, újra és újra felfedezni is érdemes. (*Koinónia*, 2025)

BERÉNYI KLÁRA

Rendhagyó idill

Miklya Zsolt: *Napszellő, holdpaplan* – Bújjócskaszoltárok

BÚJJÓCSKAZSOLTÁROK

Rendhagyó és kreatívan újító. Idilli, hagyományos és megnyugtató. Többek között ilyen jelzőket kapott már Miklya Zsolt gyermeklírája bírálótól.* Ez a két különböző tendencia elsőre talán egymást kizárónak tűnhet, ám Miklya eddigi munkásságát szemügyre véve jól megférnek egymás mellett, ahogyan a szerző rímes, erős zeneiségű, weöresi szójátékosságot folytató versei (*Ezüstszín fonál*, KEPE, 2002; *Végtelen sál*, Móra, 2015) és a szabadvers formájú, „svéd típusú” szövegei (*Pityu azt mondja*, KEPE, 2004). Ami a szerző minden kötetében azonos, az a keresztény szellemiség, a bibliai témák megjelenése, és egyben ez az az aspektus is, amely felől nézve újító a költészete (ugyanis szakít a keresztény ideológiát túlzott naivsággal és didaktikusan tálaló vallásos versek hagyományával), ám – pont e szellemiségből fakadóan – otthonosak, idilliek e versek a kortárs gyermeklírátáborhoz képest.

* Vö. GESZTELYI Hermina, *Véget nem érő játék*, Alföld, 2016/9, 110. LAPIS József, *Vándorló könyvespolc 2.*, SZIFONline, 2014. [Utolsó hozzáférés: 2025. 09. 09. https://www.szifonline.hu/kritika-essze/vandorlo-konyvespolc/2095-V_ndorl_k_nyvespolc_2] POMPOR Zoltán, *Tradíció és kultúra összjátéka mai magyar keresztény gyermekkönyvekben*, Református Nevelés, 2009/3, 21–28.

Újítás és idill kettősségét fedezhetjük fel Miklya legújabb kötetének alcímében is: *Bújócskaszoltárok*. Ez a neologizmusnak számító kifejezés hagyományos tipográfiával szedve bújik meg a rajzolt betűs, illusztrált főcím – *Napszellő, holdpaplan* – alatt, több értelmezési lehetőséget is felkínálva olvasóinak. Felfoghatjuk úgy is, hogy bújócskázó, azaz a szövegekben rejtőző, megkeresésre váró szoltárok, imádságokat olvashatunk majd, de értelmezhetjük úgy is, hogy a műfajmegjelölőként szereplő, *szoltárok* főnévhez jelzőként tapad a gyermeki világra utaló *bújócska* szó, jelezve, hogy játék-, avagy gyermekszoltárokat rejt a kötet.

Lehet, hogy könyvből is kettő lesz nálunk olvasás közben, hiszen talán már a nyitó versnél (*Hogy hívnak?*) keresünk egy Bibliát, hogy utánanézzünk a vers címe alatt megjelölt bibliai textusoknak. Érdekes ezt tennünk, ugyanis a Bibliával való párbeszéd csak a megjelölt szöveghelelyek (újra)olvasásával realizálódhat, és napjainkban már egyáltalán nem számít evidenciának a *Zsoltárok* könyvének szövegszintű ismerete (itt eszünkbe juthat Szabó Magda *Abigélje* és a Matula szigorú bibliaismereti versenye. Vajon Torma hogyan olvasná ezeket a bújócskaszoltárokot, hány utalást ismerne fel belőlük?)

A *Zsoltárok* könyvére – vagy néhol Ézsaiásra, Mózes könyveire, a *Prédikátorok* könyvére és az *Énekek énekére* – való utalások sorrendben haladnak a kötet mind a három fejezetében (*Aranykapu, Kié a vár, Őrlista*), és ez a szerkezeti megoldás lehetőséget kínál arra, hogy minden ciklusban más, a versek hangulatához, gondolatiságához jól illeszthető részeket válogasson ki a szerző. Néhány versnél a bibliai textushoz való kapcsolódás metonimikusnak mondható, lényegében csak egy kifejezés, motívum köti össze a szövegeket, mint például a *Vizesben*, ahol a szoltárokbeli verssor („Segíts meg, Istenem, mert nyakamig érnek a vizek!” – Zsolt 69,2) szinte szó szerint megismétlődik a *Vizes* első sorában: „Nyakamig ér a víz, / gyerekmedence, langyos”, de ahogy eltűnik a víz többes száma Miklya szövegéből, úgy tűnik el – az átvitt értelem konkrét cserélésével – a jelképes jelentés is. (Vagy lehet, hogy *nomen est omen*, bújócskázik, mint a *Hőségben* című darabnál, ahol egy kánikulai nap konkrét, egyszerű elmesélését a Reményik Sándor *Kegyelem* című versét bekapcsoló „szinte magától” zárszó fűzi Ézsaiás (25, 4) szimbolizmusához.) A legsikerültebb daraboknál (*Világszél, Héja, Őrszem, Tengerpart, Őrlista*) a bibliai szövegrész jelképiségét nemcsak megőrzi a vers, hanem tovább is gondolja, és képei által még szemléletesebbé teszi (*Héja*), vagy éppen gyermeki, panteisztikussá növelt identitáskereséssé változtatja: „Hogy én mi vagyok, / fogalmam sincs, hol itt, hol ott, / talán szélúrfi, talán napszellő / vagy holdpaplan, talán jégmorzsa, / talán harmatcsepp, vagy egy lábnym / a homokban, a Zsuzsié mellett, / amíg a várhegy rá nem épül” (*Őrlista / Zsolt 148,1–143*).

CSAK BÚJJATOK RAJTA

Nemcsak a bibliai szövegekhez és a keresztény hagyományhoz kapcsolódnak a versek. A kötet első, *Aranykapu* című fejezetében a jeruzsálemi aranykapu helyett inkább a népi gyermekdal kapuja nyílik meg. A ciklusnyitó *Hová, hívó kisbarni?* a népi gyermekjátékok dialogikus formájában szólal meg, a következő vers felütésében pedig egy somogyi népi játékból való sorral – „Itthon vagy-e, hidasmester?” – találkozhatunk. Az ismétléses szerkezetek, felelgetős formák, a ragrímes felező nyolcas sorok („Ha leszakad, megcsináljuk / gyöngyharmattal meggyógyítjuk” – *Hidasmester*) a népi gyereklíra hagyományát hozzák játékba, ám mindegyik szövegben felbukkan a vallásos tematika is, Isten megszólítása, a bárány, a pásztor, a kincs, a szőlő, a boldogság bibliai motívumai is a keresztény szellemiségű üzenetet erősítik. A weöresi versformákat, motívumokat, az énhatárok mindenségbe való kiterjesztését is felidézi néhány szép darab (*Világszél, Éjszaka úrnő, Szívcsend*). A *Szívcsend* Weöres *Szánccsengőjének* molosszusait és hangulatát is sikeresen átveszi az alliterációs játékaival, bár kissé zavarónak hat, hogy nem követi az eredeti vers tiszta rímelését („Tó tükrén szélcsendben / fénycsónak átletben / Feltámad lágy szellő / mint szálló pillangó”), és hogy nem ragaszkodik következetesen sem a sor-metszet, sem a versritmus betartásához („Tó mellett szívcsendben / üldögélünk ketten”).

A kötet második fejezetének címe – *Kié a vár?* – is képes arra, hogy kapcsolatba lépjen mind a népi gyermekjátékokkal („Enyém a vár, tiéd a lekvár”), mind a zsoltárokkal („Erős vár a mi Istenünk”). A második ciklus versei között is találunk a népdalok esztétikai értékét, szimbolizmusát továbbvivő, gondolitritmussal gazdagított felező nyolcasokat és a felelgetős népi játékokra épülő szövegeket is (*Adj király katonát! Gyerekjátékok*).

A kortárs gyereklírával is párbeszédbe lép a kötet. Az epiforás felépítésű *Katonadolog* Varró Dániel azonos című versét úgy alludálja, hogy annak listaszerű, fokozásos szerkezetét, szótagszámát megőrzi, ám Varró versének humoros, ironikus hangvétele* helyett a *Bújócska-zsoltárok* korábbi szövegeiben csak közvetetten érintett fájdalmas érzéseket – harag, üldözöttség, reménytelenség – tematizálja. Az utolsó előtti sorban megjelenő József Attila-i intertextus még komorabb hangulatúvá teszi a szöveget: „Csontom repedt, de nem tört el – katonadolog, / Szirénáztam a mentőkkel – katonadolog / Sebem megint elvakartam – katonadolog / Bocsnat, én nem akartam. Katonadolog.”

A *Kié a vár?* fejezetben a korábbi versekben emlegetett családtagokon kívül (apa, anya, nagymama, nagypapa) négy új, nevesített szereplő (Sankó, Zsuzsi, Doma és Roli) és velük együtt a kiközösítés, a mobbing – Zsuzsinak köszönhetően pedig a szerelem – témája is megjelenik. A kétstrófás *Senkise* érzékletesen jeleníti meg a gyermeki fájdalmat a testi tünetek leírásával és az összevont, megszemélyesített szóalakok paradoxonjával („Hasam is fáj, fejem is fáj, / két barátom: senkise és / sohase játszik ma velem”), de a zárás kissé pátoszos, rezignált hangütésével („te velem vagy ma is, Istenem”) inkább veszít, mint nyer a szöveg.

A ciklus érinti a háború témáját is. A *Homokháború 1.0* és a *Homokháború 2.0* verscímeiben a sorszámnevek verziószámra való cserélése, valamint a háború homokháborúként való feltüntetése több áttételes jelentést is mozgásba hoz. A homokvárépítés játékos témájából kemény társadalomkritika bontakozik ki a *Homokháború 2.0* verszárlatában: „Istenem, te meg nevensz rajtuk / Homokháborút hoz a jólét”.

A kötet harmadik és egyben utolsó fejezetének a címe (*Őrlista*) mintha megmagyarázná a versekben gyakran előforduló, a családtagokat felsoroló szerkezetet. Az apa, az anya, a nagymama és a nagypapa rendszeres felsorolását akár az örök listázásának is tekinthetjük, hiszen odafigyelésüknek, szeretetüknek köszönhetően egy idillinek mondható, védőburkot nyújtó család képe bontakozik ki. Ebben a támogató környezetben bukkan fel a testvérhalál súlyos témája is, de a szöveg nem csúszik át traumatikus hangvételbe, a halál feldolgozását az elúszás-elmulás (hal-halál!) metaforizáció teszi könnyebbé: „Hugi nincs, hugi elúszott, nem születhetett meg” (*Mint a mesében*).

AKI BÚJT, AKI NEM

Ki ez a hang, vagy kik ezek a hangok a versekben? Kit/kiket hallhatunk a népi gyermekjátékokat imitáló szövegek dialógusaiban? Vajon ugyanaz a gyermekhang beszél a közvetlen család és a tágabb gyermekközösség mindennapjait bemutató versekben, mint a mindenség és Isten felé kiterjesztett énkereső versekben (*Bújócska, Őrlista, Szemem, arcod*)?

A gyermekszerepbe bújt lírai én (vagy a konstruált gyerekhang) hitelessége azért vethet fel kérdéseket, mert a néha már-már pátoszosságot súroló idillikus hang és a nagyszülők, szülők megjelenítése is inkább nosztalgiát sugall („És hallom, most is hallom, / hogy kacagnak mama ráncai” – *Kacagó ráncok*). Néha a gyermek hangja helyett egy érett, a világot bölcs beleenyugvással szemlélő felnőtt hangját, szépen formált, megfontolt mondatait halljuk („Istenem, te olyan jó vagy. / Lehet, hogy nálad minden könnyebb, / De hogy a mama elmenjen hozzád, /

* „Játszóteíren eltaknyolás / katonadolog. / Hangyabolyba tenyerelni / katonadolog. / Tükrös ajtót lefejelni / katonadolog. / Hát, a dolgok ahogy állnak, / nem túl jó a katonának.” VARRÓ Dániel, *Akinek a foga kijött*, Manó könyvek, Budapest, 2011, 17.

ne haragudj, én nem akarom!” – *Ne haragudj*). Hihetőbbnek tűnne talán a gyermek – életkori egocentrizmusából adódó – „engem vigyen fel a padlásra” tombolása, mint ez a szelíd beleenyugvás. Hiányérzetünk támadhat, hogy a gyermekkorú beszélő ritkán használja az illogikus, irracionális világmagyarázó elveket (*A te füled* című, szinte szürrealista versben viszont igen!) és a tapasztalatok hiányából fakadó nonszensz-humoros, élőbeszédszerű hangot, de kárpótolhat e hiányért a versek gazdag képisége, több hagyományhoz kapcsolódó komplexitása.

A kötetet Kelemen Kinga finom vonalú, artisztikus akvarelljei illusztrálják. A képek egyes oldalakon sokszínűek, kontúrosak, néha kellemes, színátmenetes pasztellárnyalatok keretezik a szövegeket, egy helyen pedig, az illusztrált verset (*Árnyékfogó*) érzékletesen megjelenítve egytónusú, sötét, árnyékszerű rajzokat találunk. Az egyszerre mesészerű és realisztikus képek részletgazdagsága sok meglepetést és élményt nyújthat az oldalak böngészése közben, és akárcsak a verseknél, itt is örömmel fedezhetünk fel bújócskázó és vissza-visszatérő motívumokat is. (*Koinónia*, 2025)

HACSEK ZSÓFIA

„Homokháború, ne nőj nagyra”

Miklya Zsolt: Napszellő, holdpaplan – Bújócskaszoltárok

Miklya Zsolt költő, pedagógus, szerkesztő keresztény ön- és világmismereti útjának kezdetéről egy 2024-es interjúban* hallottam először, ahol felesége és alkotótársa, Miklya Luzsányi Mónika a közös megtérés élményéről, filozófiai háttéréről mesélt. Ugyan kettejük közül a feleség aktívabb a médiában (újságíróként is, de mintha a könyveit is jobban marketingelné), amint a fenti példa is mutatja, rajta keresztül a férj is gyakran szóba kerül. Nagy érdeklődéssel vettem hát a kezembe Miklya Zsolt *Napszellő, holdpaplan* című új kötetét, amely a *Bújócskaszoltárok* alcímet viseli. Már ebből a műfaji meghatározásból sejthettem, hogy nem egy szokványos gyerekvers-gyűjteményről van szó; inkább egyfajta kísérletről, újításról, amelynek értelmezése során az esztétikai és a világnézeti szempontok óhatatlanul összefonódnak.

Habár nincs okom kételkedni a Miklya Luzsányi Mónika által említett felnőttkori megtérés-történetben, maga Miklya Zsolt a könyv végén szereplő szerzői életrajzában némileg árnyalja ezt a képet. Ebben ugyanis egy gyermekkorú emléket idéz fel, amikor is „nagyszülei titkos fiókjában, az öreg családi Bibliában” újra meg újra rátalált a Zsolt névre, de csak később tudta meg, hogy ez a *Zsoltárok könyve* rövidítése. Ez a kis történet azt sugallja, hogy Miklya már gyerekkorában sem viszonyult semlegesén a kereszténységhez és a Bibliához; és talán éppen a szocialista rendszer közegének köszönhető, hogy a titkok és enigmatikus rövidítések szövevényében, a saját (félreértett) nevének keresztül illetően személyes kapcsolódása alakulhatott ki hozzájuk. Azt viszont szinte biztosra vehetjük, hogy Miklya kisfiúként nem olvashatott még olyan, kifejezetten a kereszténység által ihletett vagy explicite keresztény témájú „bújócskaszoltárokat”, amelyeket most ő nyújt át a mai gyerekeknek.

Na, de milyenek is ezek a „bújócskaszoltárok”? A műfaj névadója bizonyára a *Bújócska* című szöveg, amely a 139. zsoltár 1–12. verseinek parafrázisa. (Miklya az összes „bújócskaszoltár” címe alatt egyből megadja az inspirációul szolgáló igehelyeket, így ezeket akár rögtön hozzájuk lehet olvasni – ahogy egyébként én magam is tettem.) Ami a legendás szerzőnek (itt éppen Dávid királynak) kozmikus méretű, átláthatatlan mélységű és kiterjedésű istenkapcsos-

* MIKLYA LUZSÁNYI MÓNICA, *Mit csinál egy teológus 2024-ben?*, <https://wmn.hu/wmn-life/62281-miklya-luzsanyi-monika-mit-csinal-egy-teologus-2024-ben> – hozzáférés: 2025. szeptember 19.